

Anders gebruiken van toetsen

Charlotte Visch, 2016

Toetsen: test je het verleden of mogelijkheden voor de toekomst?

Toets-doelen

De school is het leer-en opvoedinstituut waar kinderen met elkaar leven en leren. Dat maakt de taak van de leerkracht buitengewoon breed en zwaar. Het 'opvoeden' is geïntegreerd in alle activiteiten van de schooldag. De leerkracht is moreel kompas en helpt de kinderen daardoor met het ontwikkelen van hun zelfrespect, zelfbeschikkingsrecht, zelfvertrouwen en zelfstandigheid. En er zijn ook hulpmiddelen waarmee de leerkracht kan ontdekken wat het kind kan en er nog bij moet leren: *de controletoeets*. Gewoonlijk wordt de uitslag van de toetsen vervolgens in het leerlingvolgsysteem gezet en de leerkracht stemt af op de leerling of de hele groep om de ontdekte hiaten op te lossen. Dat is slechts één manier om toetsen te gebruiken.

Toetsen

Er zijn verschillende soorten doelen, die je met het toetsen kunt bereiken:

Toets-informatie voor de leerkracht (bv. CITO-toets):

- De controletoeets voor de leerkracht: wat kan het kind al en wat moet het opnieuw aangeboden krijgen?

Toets-informatie voor de leerling:

- Ontdektoeets (avonturentoeets): wat kan ik al en wat wil ik nog bijleren?
- Studeertoets (spionnetoeets): hoe leer ik deze nieuwe informatie het beste (afkijken, nadoen, herhalen, blind schrijven, snelkookpan) ?

De informatie voor de leerkracht is van belang, maar nog veel belangrijker is de toets-informatie voor de leerling. De leerling is immers degene die gemotiveerd moet zijn om te leren. De ontdek- en studietoetsen helpen daarbij.

De controle toets: CITO

Als controletoeets wordt gewoonlijk de CITO-toets gehanteerd, die controleert of de leerlingen op, boven of onder het landelijk gemiddelde presteren. De uitslag is van belang voor de school (en ouders), maar niet voor de leerling. Die heeft immers behoefte aan lesstof die afgestemd is op het persoonlijk niveau. Het 'landelijk gemiddelde' is voor het individu niet interessant. Sterker nog: kinderen en ouders raken ervan in paniek. Paniek is een lichamelijke reactie die stress veroorzaakt waardoor het moeilijk (zelfs onmogelijk) is om leergierig te zijn en zin te krijgen in leren. Controletoeetsen zijn niet stimulerend, maar belemmerend voor kinderen en ouders. Dat wil niet zeggen dat ze niet moeten worden afgenomen, maar uitsluitend om te zien of de leerkracht de lesstof anders kan aanbieden, anders moet afstemmen op de individuele leerling, advies over huiswerk moet geven of anderszins individuele hulp moet adviseren. Persoonlijke problematiek kan een kind belemmeren om te doen wat het moet doen om veel te leren. Dan is externe individuele hulp van groot belang. Een Integratieve Kindertherapeut werkt met kinderen, ouders en leerkrachten samen. Een Integratieve Kindertherapeut (in opleiding) kan tegen een laag tarief onder schooltijd heel wat belemmeringen met het kind aanpakken.

Ontdektoets: de avonturentoets

Kinderen zijn van nature nieuwsgierig en houden ervan om nieuwe dingen te ontdekken, maar dat wordt tegengewerkt wanneer ze voortdurend een falen ervaren, doordat de Cito-toets (te) laag uitvalt. Kinderen hebben daarom (naast de controle-toets) hun eigen succesvolle avonturentoets nodig. De kinderen gaan op avontuur: wat valt er te ontdekken en te weten over jezelf? Wat kun je al en wat wil je er nog bij 'ontdekken'? Een ontdektoets geeft een gevoel van succes, doordat alles wat je ontdekt wordt opgeteld bij wat je al kunt.

Sherlock Holmuis aan het werk als speurneus

De avonturentoets is daarmee een positieve toets, die het kind stimuleert om steeds meer nieuwe ontdekkingen te doen. Nieuwe ontdekkingen over jezelf bijvoorbeeld via een interview, waarin de interviewer vragen stelt waardoor het kind meer over zichzelf leert. De vragen worden dus goed afgestemd op de wensen van het kind: wat wil deze over zichzelf ontdekken?

In mijn praktijk ontmoette ik eens Achmed die bijzonder zenuwachtig was voor een toets. De juf had extra aandacht besteed aan de sommen, zo had ze gezegd, omdat er 'morgen een belangrijke toets is'. Achmed had er niet van kunnen slapen. De volgende morgen had hij alles goed van de toets, vertelde hij. "Jammer," was mijn reactie. "Kennelijk kon je het al en weet je nu niet wat je erbij kunt leren. Ik had liever gezien dat je de helft fout had, dan had je nog een uitdaging. Tenzij het natuurlijk een opscheptoets was! Daarbij gaat het er juist om dat je kunt opscheppen over wat je allemaal weet."

Studietoets: de spionnetoets

Het woord 'studietoets' heeft geen vrolijke connotatie, dus die wordt vervangen door 'spionnen-toets', waarbij kinderen gestimuleerd worden om te onderzoeken wat de beste

manier is om bepaalde informatie te leren en te onthouden.

Daarvoor zul je in de klas moeten spionneren:

- Wie heeft de informatie die jij nodig hebt?
- Hoe krijg ik die informatie?
- Waar vind ik de *juiste* informatie

De spionnetoets wil de motivatie van kinderen prikkelen om nieuwe informatie op de juiste wijze te leren en ze daarover een gevoel van succes doen ervaren. Nieuwe informatie wil je natuurlijk van de beste op dat gebied. Laat je inspireren door het artikel *Ranking the Stars*.

Voor de spion die woorden met een 'ei' goed wil schrijven

Wanneer een kind de spelling van een moeilijk woord juist wil schrijven is de methode 'Blind schrijven' (artikel Charlotte Visch) het meest effectief.

Wanneer een kind automatiseren van rekenen wil verbeteren is de methode 'De snelkookpan' (artikel Charlotte Visch) de meest effectieve werkwijze.

Zorg er voor dat je beide werkwijzen geïntroduceerd hebt in je klas en er succesvol mee gewerkt hebt, zodat de 'spionnen' deze werkwijze kunnen ontdekken.

Leg aanwijzingen neer:

Bij de Spionnetoets heeft een positief effect als kinderen een optimaal succes kunnen hebben: minstens een 10! Het doel is dus: succes hebben met leren waardoor er een positieve koppeling komt tussen leren en inspannen.

Je kunt kiezen uit:

- een toets onder hun niveau : uit vorige jaren.
- een doe-toets: ontdekken hoe een apparaat werkt, een creatieve opdracht en een leestoets waar taal-puzzels in verstopt zijn (anagram, diernamen etc.).
- 'Mickey lost het op': begrijpend kijken-toets (uit de Donald Duck)

Spionnen moeten inventief zijn, hun hersens inzetten en ongebruikelijke oplossingen bedenken. De kijk- en praatplaat: de schaduwboom (poster Charlotte Visch) is hiervoor uitermate geschikt.

Wat is jouw meest gebruikelijke strategie?
Wat vind je van de oplossingen van de andere kinderen?

In de praatkring

De 'spionnen' zitten in de kring om te leren op welke manier zij informatie kunnen verzamelen, zodat ze succesvol zijn in het verkrijgen van nieuwe informatie (= leren).

Welke soorten spionnen zijn er?

- De luistervink: afluisteren (bij een ander kind of de leerkracht)
- De spieker: afkijken in het antwoordenboekje of bij een ander kind
- De vrager: een vriendelijke vraag stellen
- De uitvinder: een zelfbedachte manier om achter het antwoord te komen

Alle bovenstaande werkwijzen zijn manieren van spionneren. De leerkracht kan bovenstaande uitleggen, maar je kunt natuurlijk ook een spannend spionnen-verhaal vertellen waarin bovenstaande terugkomt. En dat is natuurlijk meer uitnodigend dan 'droog' uitleggen.

Elke toets heeft een gedragscode

Bij de CITO-toets is het gebruikelijk:

- Stilte tijdens de toets
- Ieder kind zit apart van een ander kind
- De toets wordt individueel gemaakt

Bij alle toetsen is het onderstaande van belang:

- Inspanningsverplichting = je hebt de taak om je in te spannen om achter informatie of antwoorden te komen.
- Resultaatverplichting = je hebt de taak om met resultaat te komen.

Dit zijn termen, die ook in het Spionnen- of Avonturenverhaal moeten terugkomen.

De leerkracht observeert of aan beide verplichtingen is voldaan.

Werkwijzen

De leerkracht kan de groep verdelen in verschillende Spionnengroepjes, maar dan kan de concurrentie voor een onaangename dynamiek in de klas zorgen. Beter is het om de hele groep als één Spionnen-club aan te spreken: met z'n allen zorgen dat iedereen de Spionnen toets optimaal doet. Daarmee stimuleer je de gunfactor, de samenwerking en het gevoel van één voor allen en allen voor één.

Stimuleren van inspanningsverplichting

Kinderen hebben een positieve stimulans nodig om zich in te spannen. Een handige manier om dat te bereiken is d.m.v. de 'snelkookpan' (artikel Charlotte Visch).

